

Бондар Сергій Володимирович,
здобувач кафедри криміналістики та
судової медицини Національної
академії внутрішніх справ

ОСНОВНІ ФОРМИ ВЗАЄМОДІЇ СЛІДЧИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З ПРАВООХОРОННИМИ ОРГАНАМИ ІНШИХ ДЕРЖАВ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Взаємодія при реалізації міжнародного співробітництва як напряму кримінальної політики держави має змістовий, організаційно-правовий, інформаційно-аналітичний, методичний і ресурсний аспекти. Без цих видів забезпечення навряд чи можливе успішне здійснення зазначених цілей. Цю обставину слід враховувати як державам і посадовим особам, так і іншим суб'єктам вказаного виду діяльності. Адже міжнародне співробітництво із протидії злочинності відбувається при взаємодоповненні складних факторів збереження державного суверенітету, неприпустимості втручання у внутрішні справи держави, компромісних домовленостей та угод, що призводить до самообмеження, порушення суверенітету держав [1, с. 22], дотриманні конституційних прав і свобод людини та громадянина, гарантованих національними конституціями й міжнародно-правовими актами [2, с. 63].

Статтею 9 Конституції України визначено, що чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України [3].

Україна має широку договірну базу, завдяки якій компетентні органи нашої держави мають можливість на підставі чинних міжнародних угод ефективно співпрацювати у сфері отримання доказів для цілей кримінального провадження з відповідними установами багатьох держав світу. Слід зауважити, що найбільш зручною для запитуючої та запитуваної сторін правовою підставою при зверненні за наданням міжнародної допомоги є спеціалізований двосторонній договір про правову допомогу у кримінальних справах, який найбільш точно враховує особливості законодавства обох держав. На сьогодні Україна уклала такі договори з більш як двадцятьма державами з різних регіонів світу.

Серед міжнародних договорів України у сфері взаємної допомоги у кримінальному провадженні її компетентні органи

найчастіше використовують такі конвенції, які є універсальними механізмами співпраці для багатьох держав:

– Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах 1959 року (надалі — Європейська конвенція 1959 року), а також Додатковий протокол 1978 року та Другий додатковий протокол 2001 року до цієї Конвенції [4];

– Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах 1993 року (Мінська конвенція) та Протокол до Конвенції 1997 року [5].

Другий додатковий протокол до Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах (2001 р.) передбачає різні форми взаємодії, як-от: тимчасова передача затриманих осіб, проведення допиту за допомогою відеоконференції та телефонної конференції, надання інформації, вручення документів, здійснення спільного таємного розслідування та транскордонного спостереження, створення спільних слідчих груп тощо [6].

Частина 3 ст. 18 Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності (Конвенція ООН) (2000 р.) [7], містить положення щодо взаємної правової допомоги, що надається відповідно до цієї статті, може запитуватися з будь-яких із зазначених нижче цілей: 1) одержання показань свідків або заяв від окремих осіб; 2) вручення судових документів; 3) проведення обшуку і здійснення виїмки або арешту; 4) огляд об'єктів і ділянок місцевості; 5) надання інформації, речових доказів і оцінок експертів; 6) надання оригіналів або завірених копій відповідних документів і матеріалів, включаючи урядові, банківські, фінансові, корпоративні чи комерційні документи; 7) виявлення або відстеження доходів від злочинів, майна, засобів вчинення злочинів або інших предметів з метою доведення; 8) сприяння добровільній явці відповідних осіб до органів запитуючої Держави-учасниці; 9) надання будь-якого іншого виду допомоги, що не суперечить внутрішньому законодавству запитуваної Держави-учасниці. Також у ст. 19 «Спільні розслідування» та ст. 27 «Співробітництво між правоохоронними органами» Конвенції ООН закріплено важливі форми міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні з метою розслідування злочинів та захисту інтересів Держав-учасниць [8, с. 59].

Правова допомога у кримінальних провадженнях – це передбачена міжнародно-правовими актами, національним кримінальним процесуальним законодавством форма проведення на території іншої держави процесуальних дій для одержання доказів у кримінальному провадженні, що перебуває у провадженні

компетентних органів запитуючої держави. Вона включає в себе: виконання доручень щодо проведення окремих слідчих дій; надання інформації по запитах; передачу компетенції від установи однієї держави установі іншої; видачу злочинців тощо. Невід'ємною характеристикою міжнародної правової допомоги, що відрізняє її від інших форм співробітництва, є часткова передача однією державою компетенції по власному кримінальному провадженні іншій державі.

Передача компетенції – це надання державою можливості збирання доказів у власному кримінальному провадженні компетентними органами інших держав, а також визнання доказів, одержаних на підставі кримінального процесуального законодавства інших країн, допустимими національним законодавством [9, с. 89].

Практика розслідування злочинів у сфері банківської діяльності, коли окремі дії з підготовки, вчинення або приховування злочину відбуваються на території декількох країн, свідчить, що діючий на сьогодні механізм міждержавної взаємодії втрачає свою ефективність та не відповідає потребам забезпечення оптимальних шляхів вирішення завдань кримінального судочинства. Серед причин, що негативно впливають на співробітництво правоохоронних органів різних держав, вітчизняні науковці на перше місце ставлять об'єктивні чинники [10].

У той же час, варто зазначити, що основними формами процесуальної взаємодії, що відбувається під час міжнародного співробітництва з розслідування злочинів згідно із КПК України, можна вважати: 1) надання міжнародної правової допомоги шляхом вручення документів, виконання окремих процесуальних дій; видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення; тимчасової передачі осіб; перейняття кримінального переслідування; передачі засуджених осіб; виконання вироків; 2) створення спільних слідчих груп; 3) направлення запиту про міжнародну правову допомогу у кримінальному провадженні [11, с. 60].

Таким чином, під міжнародним співробітництвом у розслідуванні злочинів у сфері банківської діяльності варто розуміти міждержавну форму співробітництва у виявленні та розслідуванні таких злочинів, що здійснюється у відповідній процесуальній формі на підставі КПК України та міжнародних угод, або на засадах взаємності, між компетентними органами держав у вигляді запиту на проведення процесуальних або інших дій.

Список використаних джерел

1. Шумілов А.С. Міжнародно-правове співробітництво пострадянських держав (на прикладі країн СНД): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11. Харків, 2003. 175 с.

2. Конограй Н. Форми взаємодії спільних слідчих груп у міжнародному співробітництві. *Національний часопис Національної академії прокуратури України*. 2015. №2. С. 56–65.

3. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96–ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

4. Європейська конвенція про взаємну правову допомогу у кримінальних справах 1959 року з Додатковими протоколами 1978 та 2001 року до неї : ратифікована Законом України від 16 січ. 1998 р. Збірник міжнародних договорів України про правову допомогу у кримінальних справах. Багатосторонні договори. Київ, 2006. С. 112–232.

5. Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах від 22 січня 1993 року. *Верховна Рада України*. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/997_009

6. Другий додатковий протокол до Європейської конвенції про взаємну допомогу у кримінальних справах від 8 листопада 2001 року. *Верховна Рада України*. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_518

7. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності від 15 листопада 2000 року. *Верховна Рада України*. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_789

8. Конограй Н. Форми взаємодії спільних слідчих груп у міжнародному співробітництві. *Національний часопис Національної академії прокуратури України*. 2015. №2. С. 56–65.

9. Кабанець В., Кравчук С. Міжнародне доручення як правова допомога у кримінальних справах. *Вісник прокуратури*. 1999. № 1. С. 85–90.

10. Лешукова І. Кримінально-процесуальні проблеми взаємодії правоохоронних органів України з правоохоронними органами країн СНД у боротьбі зі злочинними співтовариствами. *Підприємництво, господарство і право*. 2003. № 10. С. 125–128.

11. Конограй Н. Форми взаємодії спільних слідчих груп у міжнародному співробітництві. *Національний часопис Національної академії прокуратури України*. 2015. №2. С. 56–65.